

ՕՐԱԳԻՐ ՉՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎՈՒԹԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՉՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 13 ԱՊՐԻԼ 1865

ԹԻՒ 829

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏՈՒԹԻՒՆ

ՉՄԻՒՌՆԻԱ, 13 ՄԱՐՏ

Գիտել արժան է որ Բրախմի գաղափարով, Բրախմի խոստացաւ Շէլլիի գրութեան հիւսիսային մասը վերադարձնել Տանիմարայի և Այս խոստումը մինչև ցայսօր 'ի դորձ չգրուեցաւ և թէպէտ անոր վրայօք բանախօսութիւններ կը լայնին մինչև ցայսօր Բրախմի և Տանիմարի կառավարութեանց մէջ, սակայն Լեւոնայի հասած նոր լուրերուն նայելով՝ այս բանախօսութիւնները յաջող վախճան մի չունենալով դադար են :

Տանիմարայի կառավարութիւնը՝ իրոց այս ձախորդ կացութեանը մէջ, Գաղղիոյ ու Ասորիոյ տէրութեանց միջնորդութիւնը խնդրել է, որովհետև Բրախմի գաղափարովեանը և Շէլլիի գրութեան խնդրոյն վերադարձնել կերպիւ կարողութեանը դորձակից եղած են : Լրագիրները 'ի սկզբան հաստատեցին թէ Գաղղիան այս դորձոյն վրայօք յայտարար մի յուղարկեց Պէրլինի գահաձիճի և կը խորհի միջամտիս ըլլալ 'ի նպատակ Տանիմարայի :

Այս լուրը՝ որուն 'ի նշ աստիճան հիմնաւոր ըլլալը տակաւին յայտնի չէ, վայրիկ մի մեծ վախ ու անհանգստութիւն պատճառեց կենցաղապէս անձանց վերայ, և կարի իրաւամբ, քանզի Գաղղիոյ միջամտութիւնը այս դորձոյն մէջ՝ պատերազմ կենթադրէ ընդդէմ Բրախմի, որ՝ ըստ երևմանց, միտք չունի Շէլլիի հիւսիսային մասը Տանիմարայի վերադարձնել : Այսու ամենայնիւ փարզէն հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն, թէ բանախօսութիւնները նորէն պիտի սկսին Բրախմի ու Տանիմարայի կառավարութեանց մէջ՝ այս խնդրոյն բարեկամաբար վախճան մի տալու համար :

Վէնայի բնակիչները մեծ ուրախութեամբ և ճրագավառութիւններով, աստիճանային քոնքորսաթօ կոչուած գաղափարութեան շնորհիւ, որ շատ տարի տառաջ հաստատուած էր 'ի մէջ Ասորիոյ և Հռոմի Ս. Կահնի : Այս գաղափարութեամբ՝ Ասորիոյ պաշտօնական և մասնաւոր վարժարանաց մէջ դաս տրուած ուսմանց տեսչութիւնը սրբադան Պապին յանձնուած էր, որ իւր եպիսկոպոսաց ձեռքը կը հսկէր ամեն դաստատութեանց, որպէսզի անոնց մէջ հոմէական կրօնին դէմ վարդապետութիւն մի չըլլայ : Բայց յայտնան է ամուսնութեան օրէնքը եւ կեղեցականաց յանձնուած էր : Հետեւաբար անոնց հրամանին դէմ եղած որ և է ամուսնութիւն մի վաւերական չէր համարուէր կառավարութեան շնորհիւ : Սակայն այժմ յիշեալ գաղափարութեան շնորհիւ մի քանի օր տեղի ունեցաւ ազգային գլխաւորաց (սէյնէօր) ժողովոյն որոշմամբ, քաղաքական ամուսնութիւնը հաստատեցաւ Ասորիոյ բոլոր կայսերութեանը մէջ ինչպէս որ 'ի դորձ կը գրուի Գաղղիոյ և Իտալիոյ մէջ, նմանապէս Լեւոնայի ուրիշ քաղաքակրթեալ ազգաց մէջ : Այլև վարժարանաց ընդհանուր տեսչութիւնը կը բրախմի իշխանութեան ձեռքէն ելելով կառավարութեան անցաւ : Այս ազատասիրական նոր կացութիւնը, որուն շատոնցմէ 'ի վեր բարձր փափաքանք կը ցանկար Ասորիոյ ժողովուրդը, բերկրալի մեծ տպաւորութիւն մի ըրաւ բոլոր հասարակութեան վերայ 'ի մեծ տրամութիւն կը բրախմի գաղափար : Կըսուի թէ Ս. Պապը ինքնազիր նամակ մի գրած է օգոստոս Գրանչիսկոս - Յովսէփ կայսեր, որպէսզի բարեհաճի հաստատուն պահել զվերոյիշեալ գաղափարութիւնը : սակայն Կորին Վիճափառութիւնը պատասխաններ է թէ, ինքն այժմ սահմանադրական կայսր մի ըլլալով՝ այսպիսի խնդրոց որոշումը իրմէ կ'սխեալ չէ, այլ ազգային ընդհանուր ժողովէն :

Կենցաղապէս անձինք կը թոնկեն թէ նոր համաձայնութիւն մի հաստատուած պիտի ըլլայ 'ի մէջ Իտալիոյ և Գաղղիոյ կառավարութեանց, որ լորտեւորուն խորհրդանոցին մէջ Կարլէոն կայսեր կառավարութեան քաղաքային ընթացքը պարսպեցաւ այսպիսի համաձայնութեան մի համար : Համաձայնութիւն՝ որ լորտի մը զրուցածին նայելով Բրախմի պատերազմին արդիւնքը անհետ պիտի չնէ :

Մեք կարծեմք թէ այս քաղաքային համաձայնութիւնը նոր չէ յիշեալ երկու մեծ տէրութեանց մէջ, և թէպէտ գաղղիացի օրդրաց շատերը Իտալիոյ դէմ թշնամական յօգուածներ կը հրատարակեն անպակաս, այսու ամենայնիւ Կարլէոն կայսեր կառավարութիւնը երբէք չդադարեցաւ սիրալիւ յարարելու թիւններ և համաձայնութիւն տննելու Իտալիոյ հետ : Այս համաձայնութիւնը՝ որուն գէմ գանդա կը լայն լորտերուն խորհրդանոցին մէջ, ամենահարկաւոր է աշխարհիս խաղաղութեան հաստատուն մնալուն և տարակոյս չկայ թէ ցորհափ որ Գաղղիան սիրով է և համաձայն Իտալիոյ հետ, ոչ Երեւելեան խնդրը և ոչ գերմանական խնդրը մեծ վտանգներ չկրնար ունենալ ընդհանուր խաղաղութեան համար :

Գուցէ պիտի չուշանամք որոշիչ պատերազմի մը լուրեր անտէրու Հողեչտանէն : Ինչու որ անդղեական զօրքանակը Մարտի 13ին Անթալոն քաղաքը թող տալով յառաջացաւ դէպ 'ի Մակաւա : Իսկ Թեոփոս կայսրը իւր բոլոր զօրքը բանակեցաւ 'ի վերայ Ճանապարհին ուսկից պիտի անցնին անդղեացիները՝ զօրաւոր գիրք մի բռնելով լեռան մի ստորալը : Այստեղ հաւանականաբար ճակատ առ ճակատ պատերազմ մի պիտի ըլլայ : Երբուն մէջ անտարակոյս անդղեացիները յաղթական պիտի հանդիսանան, եթէ բնական հարուած մի չունենան, որպիսի են կրիմայէն պատճառեալ գանդան հիւանդութիւնը :

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս

Բարձրապատիւ փոխարքայն մօտերս Գահիրէի մէջ փառաւոր հանդիսիւ բացաւ երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյն նիստը : Այս բարեպատեհ առթիւ Կորին փոխարքայական Բարձրութիւնը պատուական գահաստութիւն մի ըրաւ, որուն մէջ իւր տէրութեան խաղաղ ու հանդիստ վիճակը յառաջ բերելով յայտնեց, թէ երեսփոխանական ժողովոյն բարեջան գործակցութեամբը պիտի աշխատի հասարակաց բարեկրթութիւնը ընդարձակել, արուեստները ու վաճառականութիւնը ևս քան զէս ծաղկեցնել, երկրագործութիւնը արդիւնաւորել և մասնաւոր բամբակի մշակութիւնը ևս առաւել զարգացնել, Լեզուակոսի Խըմիլը իւր գահաստութիւնը վերջացնելով ըսաւ : «Մեր պարտքն է աշխատել և գտնել հայրենեան բարօրութիւնը զարգացնելու միջոցները» :

Բարձրապատիւ Իսմայիլփաշան, որուն մարդասէր և ազատասէր զգացմանցը նոր ու անժխտի ապացոյց մըն է երեսփոխանական ժողովոյն հիմնադրութիւնը Լեզուակոսի մէջ, բարձր խնամքը կաշխատի միշտ իւր ժողովուրդը իմացական, բարոյական և նիւթական կացութիւնը յառաջադէմ ծաղկեցնելու, և այս պատճառաւ է որ Լեզուակոսի բոլոր բնակիչները մեծապէս ոգէ են իրենց առատագուծ վեհապետէն ու իբրև հայր կը սիրեն զնա 'ի խորոց սրտէ : Կորին Բարձրութիւնը օր ըստ օրէ կը կատարելագործէ երկրպատիւ կառավարութեան ամեն ճիւղերը, իւր ցամաքի զօրքերը և իւր նաւատորմը յառաջադիմելու վերայ են միշտ : Հետեւաբար շատ տարի շանյած՝ երկրպատիւ կառավարութիւնը ամեն ճիւղի տարբերութիւն մի պիտի չունենայ Լեւոնայի բարեկարգ կառավարութեան մը :

Ինչպէս յայտնի է, բարձրապատիւ Խըմիլը եւ ընդհանուր գահաստութեան կրթեալ է ու խիստ լուսաւոր միտք ունի, իւր պաշտօնէից (մինիսթր) խորհուրդը բաղկացեալ է լեզուապէս ու բանիբուն անձինքներէ, որոց մէջ երեւելի կը հանդիսանայ հայկազուն վան : Այսպար փաշան : Ուստի այսպիսի կառավարութեան հովանաւորութեանը ներքե կը շարունակ ժողովուրդները հարկաւ բարեբաստիկ օրեր անցնելու սահմանեալ են :

ԱՅՊԱՅԻՆ

Հայտնի է թէ մեծարոյ Աղապարեան Խաչատուր աշան 18 տարիէ 'ի վեր՝ իբրև առաջին թարգման Բերկիայի հիւպատոսարանին Իզմիրի, հաւատարիմ և գործունեայ ծառայութիւններ մատուցած է և կը մատուցանէ նոյն հիւպատոսարանին :

Այս ծառայութեանց տեղեկագիրը մեծաշուք միտք Սիթիքս Բերկիայի հիւպատոսին ձեռք անցեալները Վուաշենկի ճաննելով՝ արտաքին գործոց պաշտօնեայ միտք Սիթիքս հաճեցաւ՝ առ հիւպատոսն գրած իւր նամակաւ որ 'ի 2-14 փետրուարի ներկայ տարւոյս, Ամերիկայի հասարակապետութեան շնորհակալութիւնը յայտնել մեծարոյ Խաչատուր աղային՝ վաւերացնելով առաջին թարգմանի իւր բարձր պաշտօնը :

Այսպիսի մեծ և հզօր հասարակապետութեան առ յիշեալ հայկազուն քաղաքակրթութեան արտաւանդ շնորհակալութեան արտայայտութեան օրէն և ոչ սակաւ պատիւ կընէ թէ իրեն և թէ Իզմիրի Հայ ժողովուրդեան :

Իզմիրի ազգային առժամանակեայ Կանձնաժողովը հետեւեալ տնօրէնութիւնները ըրաւ .

Մեքոպեան և Հոխիսիման վարժարանաց հոգաբարձու անուանեցան շիրս ուսումնական յարդոյ անձինք, որք են պարոնայք Ստեփան Տէտէեան, Սարգիս Մըրզայեան, Գրիգոր Չիլիկիւրեան և Սարգիս Թաղուորեան :

Աղային կալուածները վարձու տալու և նորոգութեան պէտք եղած ժամանակ հսկելու պաշտօնը յանձնուեցաւ հետեւեալ յարկեւեայ, որք են պարոնայք Յովհաննէս Սուլթանեան, Ս. Տէտէեան, Թաղուոր Պարճաբեան, Յովհաննէս Շէլլիեան և Գեորգ Սուլթանեան :

Հիւանդանոցին մատակարարութիւնը և հոգաբարձութիւնը ազատասիրաց ընկերութեանը յանձնուեցաւ, որ իւր բարեկարգ ընթացքով և մարդասիրական ջանքերը ժողովուրդեան համակրութիւնը ձեռք բերած է 'ի վաղուց անտի :

Յիշեալ ազգային Կանձնաժողովը ուրիշ տնօրէնութիւն մի ևս ընելու վերայ է : Տեսնելով Աղային գրամական նեղ վիճակը՝ և անոր դարման մի ճարելու նպատակաւ, ազգայնոց մէջ 3000 օսմանեան լիւսայից փոխառութիւն մի կառաւարկէ՝ վեց վեց լիւսբաժանորդադրութեամբ :

Այս առաջարկութիւնը անտարակոյս շատ աղջողու է, և անոր դորձադրութիւնը ամենազիւրկին կը ըլլար, եթէ բոլոր ժողովուրդը սիրով և միտքանութեամբ կ'պատու ըլլար : Բայց ցաւօք սրտի կը տեսնեմք, թէ երկպառակութիւնը կը շարունակուի և յառաջ երթալու վերայ է : Ուստի հարկաւ ազգային գործոց բարեկարգ ընթացքին և յաջողութեանը արդէք պիտի ըլլայ : Վասնորոյ խոհմութիւնը և ազգասիրութիւնը կը պահանջեն որ քիչ մըն ալ այս ազգասիրական երկպառակութիւնը անհետ ընելու կամ նուազեցնելու միջոցներուն վրայօք աշխատուի :

Ահա սակի յիշեալ փոխառութեան նկատմամբ Կանձնաժողովոյն հրատարակած յայտարարութիւնը :

ՔՐԴԱԿԵՐԻՑԻ

Յանձնաժողովս ազգային հաստատութեանց մասին պարտաւարտաշար տնօրինած և հաշուոց քննութեանց զբարձր ատեն միւս կողմէ ազգին ներկայ դրամական նեղ վիճակը որ և իցէ բարեկարգութեան և յառաջագիւ մտածեան դէմ պատուար կանգնելու սպառնալով մեր միտքը, մեր բոլոր մտածմունքը կըզբաւէր, և տեսակ տեսակ միջոցներու մէջէ՛ որոնք թերևս ապագային մէջ գործարարութիւն, Յանձնաժողովս զիւրազոյնը և անմիջա կանը կընտրէր երկար խորհրդածութիւններէ վերջը, և կըհամոզուէր միտաւոր որ ասի գլխաւոր միջոցներէն մէկն է ազգային երկրակազմի հաւասարակշռութիւնը պահելը, բարեկարգութեան և յառաջագիւ մտածեան դէմ ելնելիք արդիւնները մշտնապէս և մանաւանդ ազգային պատիւը պաշտպանելու :

Այս միջոցը ձեռ յայտնելէս յառաջ, սիրելի քաղաքակիցք, բարեկամներ, եղբայրներ, մէկ աղաչանք մը ունինք, աղաչանք մը՝ զոր ամէն մէկերն ալ ձեռքը եղբայրարար թոթոկով կ'ընենք : Եթէ ձեր մէջէ գտնուի մէկը՝ որ անձնական նկատումի մը կըծառայէ և ազգային որ և իցէ գործ նոյն կ'ընէր, զանի կազմակերպի սէր ազգին, 'ի սէր Աստուծոյ թողու անձնական մէկ կողմէ ձեռք ձեռքի տալով ընդհանուր օգուտը գրիներ, այս աղաչանքը անկեղծաբար ձեզ ընկնէս վերջը կը դառնանք հիմա վերոյիշեալ միջոցը ձեզ բացատրելու :

Ազգայնոց մէջէ փոխառութիւն մը պէտք է ըլլայ 3000 օսմանեան լիբրայի սոյն կերպիւ, 500 բաժին պիտի ըլլան, ամէն մէկ բաժինը վեց լիբրայի. բաժնետէրք իրենց առած բաժնեկրօն համամատութեամբ հարկւրին վեց տոկոս պիտի ընդունին տարին, և ամէն մէկ տարի իրենց դրամագլխին հարկւրին քանիք ետ պիտի ստանան մինչև իրենց դրամագլխին ամբողջապէս վճարուիլը՝ որ հինգ տարուան մէջ պիտի վճարուի : Ասի զիւրին և պարզմիջոց մ'է որ կը յուսանք ինչպէս որ քաջաբերեալ ունինք, ազգայնոց մէջ շուտով պիտի գործարարութիւն յօդուտ և 'ի պատիւ ազգին : Բաժնեկրօնը երաշխատորոշած պիտի ըլլան քանի մը պատուաւոր հարուստ ազգային ներքէ, որոց ամէն մէկուն Յանձնաժողովս փութաւ հարակրօնացի զիր ուղղել. որոնք եթէ այս պաշտօնը ընդունին՝ Յանձնաժողովս անատեն անուններն պիտի հրատարակէ : Երաշխատոր ըլլալը անձանց առաւելութեան փոխարէն Յանձնաժողովս ազգային կալուած մը կամ կալուածներ անոնց անուանը պիտի փոխանցէ ազգային միջոցաւ, մինչև 5000 լիբրայի ամբողջապէս վճարուելը ազգային արկղէն :

Բացատրենք հիմա թէ ի՞նչ օգուտ պիտի ծագի ասկէ : Կախ՝ օտար ազգաց ձեռք գտնուած քանի մը ազգային կալուածներ որոնք պարտքի պատճառաւ իրենց ձեռքը անցած՝ եկամուտ մը չեն բերեր ազգիս, և սոյն պարտոց հարկւրին 12 տոկոս կը վճարուի՝ պիտի աշխատուի դաշնագրերը միշտ յարգելով՝ քանի որ ազգային կնքով և ժողովով եղած են, զանոնք համոզել որ պահանջներն ընդունին և կալուածները յանձնեն ազգին : Զորօրինակ մեծարոց եղբարք Ալեօթիները որոց ձեռքը կըզտնուին բաւական շատ ազգային կալուածներ, չեմք կարծեր որ ասանկ պարագայի մէջ զիմադրութիւն ընեն. որոնց աղջիկը բնաւորութիւնը և Հայոց ազգիս վրայ համակրութիւն ունենալին լաւ ճանչցուած է հասարակութեան մէջ. ասով ազգս 150,000 դուրու չ պարտքէ անմիջապէս պիտի ազատի. նոյն կալուածները ձեռք պիտի անցնէ, և սոյն դուրանը պիտի պարտաւորի ազգայնոց հինգ տարուան մէջ վճարելու հարկւրին վեց տոկոսով փոխանակ հարկւրին 12, և ուրիշներ :

Բ. Ազգը փոխառութեան օտարին պարտք ունենալով՝ իր անհատին, իր զաւակին պիտի պարտաւորի հարկւրին վեց և ոչ տասներկու տոկոսով :

Գ. Հինգ տարուան մէջ ասանց ազգային գործոց բարեկարգութեան վնասելով՝ բոլոր ազգային պարտքը տակաւ առ տակաւ պիտի սրբուի և ապագային մէջ սոյն օրինակ դրամական նեղութեան պիտի չհանդիպի :

Դ. Սոյն փոխառութեան պատճառաւ ազգս պիտի չաճի միայն տոկոսէ 530 լիբր, նոյնպէս և ուրիշներու ձեռք գտնուած ազգային կալուածներու վարձքի տարբերութենէ, և ազգային ծախսոց համար ըլլալիք խնայողութենէ մեծապէս օգտելով՝ երկուտից հաւասարակշռութիւնը վերստին կը հաստատուի, և ազգս խաղաղ և անդորր վիճակի մը մէջ կը մտնէ :

Ահաւասիկ սիրելի քաղաքակիցք, զիւրին միջոց մը, ազգին օգուտակար միջոց մը զոր Յանձնաժողովս եռանդազգին կը խնդրէ որ գործարարէր : Ժամանակ է որ ցոյց տանք մեր ազգասիրութիւնը, ժամանակ է ցոյցնենք նաև

օտարին որ Հայը զգայուն սիրտ մը ունի և բնաւ անտարբեր չի կենար իր սիրելի ազգին չափուն կամ վնասուն :

Մտնանք անձնականը և վտանգեալը ազատենք : Հաշիւներու քննութեան նկատմամբ դուրսէն թախանձանքները և ստորագրութեամբ նամակները շատ նախընտրելի են քան զիւրի միտքով գրառած է և կը յուսանք քիչ ատենէն հրատարակելու կարող ըլլալ : Խօսքերնիս կը լինենք կրկին և կրկին հրատարակելով այն ազգասէրները որոնք միջոց մը կամ կարծիք մը ունին 'ի նպատակ ազգին՝ զորով Յանձնաժողովս հարգող եւ բարեխոսութիւնը ունենան :

Զմուռնիս Անդամք
6 Ապրիլ 1868 : Ազգային Յանձնաժողովոյ :

Հետեւեալ յօդուածը կալուածային յուղարկեցաւ մեզ 'ի հրատարակութիւն :

Կալուածու Նազարեթոյ սուրբ եկեղեցին յընթաց 144 ամաց կենդանութեան խրում՝ այժմ բազմօր ունեցեալ զհանգիստ նաւահատեաց յուրախութիւն հոգեւոր, սակայն հաղիւ վայելեալ զհրճուան՝ որչափ հանդիման ջրօրհնաց տարեւոյս. յորում ընդ փրկարար տօնի Ծննդեան և Միտրութեան Տեսնու մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ զուզեցեալ և զայլ բերկրայիս և խնդաւթիս, զի 'ի կալուածային Յուրախութեան 1868 ժամանակ այս Տեսնու Արքայապետ Սարգիսի շնորհակցութեամբ վարդապետի՝ նուրիս Քրիստոսի Յուրախութեան վնասող Պաշտօնաւոր, ստացեալ զիւր 'ի ժողովրդոց խնդրութեամբ և սովորական շքով. և յետ երկուց ամուսոց յայտարարութեամբ եկեղեցւոյս՝ լու 'ի լու հաշիւեալ թէ նուրիսն ունէր զայլ մի ևս կոնդակ օրհնութեան 'ի նորոշմանը վեհախառ կաթողիկէ առ համօրէն լուսաւորչեամ ժողովուրդն Հնդկաստանի, և հանդիմանեալ էր ընդ իւրոյն պաշտօնականի ընթեռնուլ 'ի ջրօրհնաց առաւօտու :

Ժողովուրդն վաղածարաւ այսպիսոց հողակարար ազգեր՝ խումբ 'ի խումբ, դաս 'ի դաս հեզու զեզու յեկեղեցին. ուր 'ի սեղանի սրբոց ընդ աջմէ և ընդ աջեկէ բողոքեալ կոնդակայն՝ պատիւ մեծ ընծայել տեսողայն : Մինչ հասեալ պատարագին սրբոց յազմու տոկոսան կանին, հնչեցան 'ի նորոց զանգակքն, զպիլոր սկանն զարարանն՝ Եւ Միաձիք 'ի Հօրե, և ապա Ո՛վ սուրբ Գեորգք. ընթեռնուլ նախապէս կոնդակ վեհախառին, (որ սպագրեալ էր զեկեղեցի պարզել Եւսիմանի) և զինի Ս. Մովսիսի արքեպիսկոպոսի թեմակալ առաջնորդի վնասող Պաշտօնաւոր : Հուսկ յետոյ տեսան Արքայապետ վարդապետի՝ որ պատարագին էր, դարձուցեալ զերեսն 'ի ժողովուրդն պատշաճաւոր իմն բնաւորացութեամբ արար զիստումն և փառաւորեաց զպաշտօն իւր և զաստիճան, որպէս և յետ պատարագին զկարգ ջրօրհնաց 'ի ցնծութիւն աշխարհի :

Եւսկան խնդիր կոնդակի Աստուածապատիւ Հայրապետին՝ զինի ողջունական օրհնութեանց, յերկու հայեր զլիսաւոր առարկայս : Մին առ խոհական և ազգայն խորհուրդ հրամանին 'ի դոտս համօրէն եկեղեցականաց, որպէսզի կոչուին նոցին յայսմէտէ՝ ո՛չ ըստ կերպի անցեղոց անքննին և հասարակի՝ այլ լինիլ պարտի ոչ միայն կանոնական ընտրանք, մեծ զպաշտութեամբ և քննողութեամբ (յաւէտ զբարոյական խնաման և զգանդուած բնութեան), այլև ոչ թարց հրամանի և տեղեկութեան սրբաղումար սինդիկատոսին Եւսիմանի : (Օրհնեալ Աստուած և օրհնեալ առաւօտս խաղաղութեան, որ համարի սկիզբն շնորհեան տան ազգիս) :

Մին 'ի հարկ և 'ի ծանուցումն թեմակալ առաջնորդաց 'ի միճակն համբիմի՝ առ անշուշտ կառուցման մարդարանայ 'ի կրթութիւն մասաղորէից ժողովրդեան : (Օրհնեաց Տէր զայս խորհուրդ և պողարեր արասցէ զործնական հաւատով լողաց հրամանին. և տացէ ուրեք ուրեք իրաւունս ոմանց պատուաւորացոց առաջնորդարանի, առ յոչ 'ի հետաւոր վայրս զբեկ զամբաստանութիւն զԱռաջնորդին. և տալ կապիլ խանգարել զիրաւունս և զհաստ վնասոց, զիտաւորութեամբ ճնշելոց զԱռաջնորդն ընդ բամբ կամարարութեան . . .) :

Իսկ միւս՝ իրատ բացակայութեան ազգիս 'ի նորա ձեռութեան. կամ որ նոյն է՝ յայլազգական ներսողակալ սովորութեանց. որ զօրէն տղրկաց ծծեաց և ծծէ զիւրողութիւն Հնդկահայոց. (զայլոց տեղեաց թողուլք այլոց դասակ.) և զոր հնոց ձեռով ազգայնոցն շտամարանեալ նորովն օտարի ցրուեաց և ցրուէ ցլետին նբարակետն :

Բանք արդարև մին քան զմին նախամեծար, տօնելի խնդիր և արժանաւոր նորոգութեանի 'ի շքման նոր, առ 'ի լրութիւն Արքայապետն բարբառոց, որ 'ի Մի զլիսով, «Հաշիւ կ'մ ընդ քեզ տաւապակալ և խախտ

եալ մինչ մակթարեաց. ահաւասիկ պատրաստեալ կ'մ կարիկեան դարբինս քո և զհիմունս քո շափիլա, և կանգնեցից զաշտարակս քո յասպիլ և զգրունս քո յահանց վանեաց, և ածից շուրջ զբեկ պարիսպ յընտր ընտր ականց պատուականաց, և զամենայն որդիս փրկեալս Աստուծոյ և 'ի բազում խաղաղութեան մանկունք քո, և արդարութեամբ շինեալիք» :

Ո՛վ խնդութեան ձայնիս յուսոց. եթէ չիցէ մեզ աւետիսն իբրև արձագանգ կամ որպէս ծխածան գեղեցիկ յաշտ՝ զիւրանցելի : Քանզի տառապեալ և խախտեալ տուն ազգիս է՝ որ կարօտի իրօք հաշտութեան Հօրն Աստուծոյ. տուն ազգիս է՝ որ յուսոց և յուսաբերի շինելի Աստուծոյ, թերևս ճարտարապետութեամբ Հայրապետին մերոյ՝ Նորոյն Չորարարելի. բայց և այնպէս Աստուած է՝ որ Մարգարէի զմեզ յինքն դառնալ սրտի մտօք գուշակէ : Կարգա՛ւ Եղբայրս առաջին, Ե ՂԸ. և Զաբարթա Ա ՂԸ. 5 համար :

Յորժամ հաշտեալ Աստուծոյ ընդ իւրայն և ազատեալ զնա յեզիպտական ծառայութեանց տանիք իրկիլին Աւետեաց, զԱհարօնին զվախա զարդարեաց ակամբք պատուականօք ըստ թուց երկրաստան ցեղին Խարայելի (Եկեղ ԻԲ ՂԸ.) զնոյն և Աստուած զէթ յաւուրս յայստսիկ (յեթին) պատրաստեալ վախասաւ նորոգ Քահաւայեպետին մերոյ Գեորգոյ մեզ զարգ փրկութեան, վերանորոգութեան, վայելչութեան և բարեկենդանութեան. և թէ ո՛չք ակունքն պատուական՝ փոխաբերաբար գայ մեզ յարմարել ճշմարիտ և հոգեբնեալ տեսչաց եկեղեցոց, փայլեցոց պէս պէս առաքինութեամբ՝ և ոչ սրովն նզովից և բարբարոսութեան, ողոս ասին թոմ վանցիկ ակունք շարահիստեալ 'ի վտարի՝ Քահանայապետին. սոցա անկանին պարտիկ ցոլացոյցման և ճառագայթելոց լուսոյն զիստութեան և օրինապահութեան յազգս և յեկեղեցիս, լիցիլ թերևս և զասք ստորին եկեղեցականաց ըստ թիժի զան ոսկոց ընդունականացն փոքրաբոց յանուն ժողովրդեան նորոց Խարայելի. սոցին եպիսկոպոսաց խորհրդարանն է իւրն շնորհաց իջեալն 'ի զվայ Ահարօնեան կաթողիկոսիս, 'ի մօրուս՝ եպիսկոպոսութեան, և մօրուսն 'ի գրպանական՝ որ ասի քահանայութիւն. և 'ի գրպանացն 'ի զգեստն՝ այն է Տօնն գնեալ արեամբն Քրիստոսի. ուստի թո՛ղ իցէ զիջումն իւրոցն շնորհաց անուշակալ, սուրբ և համաճառաւ. և ոչ ուրեք ուրեք նուրիստան 'ի գարշահատութիւն : Կարգա՛ւ Սարգիս ճԼԲ, 2 :

Բայց այս ամենից անօրէն և հաստիչն ո՛վ արդեօք՝ եթէ ոչ հոգին շնորհաց և խնամութեան, հոգին զիւրապետութեան և հանձարոյ, այն հոգին՝ որ կրթեաց զհարստ պարմանարան զեկեղեցիս իւրեք. այժմ զոհարն ըստ բնութեանն ասի զոհար, բայց մինչև տաշեալ բերեալ և սրբեալ 'ի ձեռն արուեստից՝ ոչ ստանոց զիւրապետ և զարժանաւոր յարգ : Մէ թէ տայր մեզ որ տեսանել ըզլոց և զօրի նմանականին 'ի մեզ յարգս փոխանցեալ. բայց և այնպէս ոչ անյուսանամք 'ի խնամոց Աստուծոյ՝ որ հաշտ ակամբ 'ի մեզ քաղցրացեալ. մանաւանդ եթէ իրօք տեղի առնուցուն երեք խորհուրդքն և հրամանք Քահանայապետին մերոյ և հազարապետի Աստուածայնոց խորհրդոց, յատկապէս առ ատիճան և կոչումն և կոնդակայնաց, (նեքհակ ցայս վայր եկեղեցիս հայ աւետ 'ի Չուզու . . . թո՛ղ այլ պատրուակաւ կրօնի անեք. կիւղածք ոչ յարիցեն 'ի քակել զեկեղեցիս, զայթակրել զսուրբ կրօնն, հնձել զՎերմանագութիւնս ժողովրդեանս, իցել զպարբերականս խնամոց ժողովրդեանս առ եկեղեցիս՝ եկեղեցականս, առաջնորդս, վանս և առ հայրենիքն իսկ. զերկը Բարսիլն, թմրիլ, զիճանալ և 'ի նորանոր տեսիլս զօրոշեաց երազել. զնալ ընուլ զբաւիս ոսկով՝ և դառնալ 'ի տունս ասկով, թո՛ղ մեր օրն փառօք անցանէ՛ և զինի մեր քար 'ի քարի վերոց ոչ մնացէ 'ի Հնդկաստան : Ո՛վ ամօթոյս ճնճըմագիլ՝ որ չտօժէ ըզմնառ թէ՛ եթէ հայրն իմ՝ այսպէս խորհեցէր, չլինէր և չմնացր ինձ տեղի արշաւանոց. մե՛զք հոգւոյն կոչողին զքեզ 'ի պաշտօնք՝ որոյ ոչ ծանեար զվարկ և զյարգ. և հետեւապէս ոչ զարարողութիւն Արհայն՝ քաջազխով անարժան գործոց, և զանյաւուրի կամաւ ընդգլմ. օրինացն արդարութեան. թո՛ղ սպասեցէ մինչ անձամբ իսկ սուցէ զիւրձմեալս, յորժամ՝ ճնճաժամուն հասեալ զզգիւց՝ այլ ոչ տայ անաղանել. չափեա՛, ասէ՛, հնովքն զնորս, և լուր ձայնին զոր քարինք 'ի ըսելիս ձեր ազգականս :

Հուսկ յետոյ զարձուցեալ զերեսս տա բարձրեալն Աստուած՝ խնդիր զլիսաւոր և զգոհութիւնս տնբաւ, մաղթելով անդառն զերկարածիք կեանս վեհախառ կաթողիկոսին մերոյ՝ նորոց Մովսիսի. և զշնորհս հա

մերեն եկեղեցականաց ազգիս առ ի վնիլ ըստ Ահարոնի և Ուրայ, որոնցոցն չէ սուրբ րազմայ նորին Հայրապետին ի կարողալ մեզ դառնիլ, որ մի ծանրացեալ վաստակոր ձեռք նորին և աջ սուրբ խոնարհեացի. և յայն ժամ ի մեզ գորացի բանակ անմարմնոյն Ամառիկայ նաև տան ժողովրդեանս զվեր կատարեալ և զհամակրական հարատակութիւն առ խորհրդական զլուս սրբոյն կեղեցոյ, հոյեցեալ ի խրատ Աստուծոյն որ առ Երբա յայն. «մանաւանդ անմուսաց ունել զհասարակացն խօսք՝ թէ մին ձեռն զմիւս լուսնայ և երկրորին ի մատին՝ զերեսն. և այն թէ՛ մին ձեռն չտայ զձայն ծախու :

Կարդա՛ Նշից Թէ գլ. 40 համար : Երբայ. ԹՊ գլ. և ներսն ինչոյ ցայս վայր համարձակութեան, որ ի սուրբ և յանկողն զղացանց և ծնունդ և ոչ ի կրկն :

***

Վ. Պօղոս աղային երեսփոխանական ժողովոյն ատենապետ վսե. Բարունակ-Պէյի Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին խնդրոյն վրայօք գրած նամակին շարունակութիւնը :

(Տես լրագրոյն Գալսերաց քիւր :

Փանոսեան էֆէնտին անմիջապէս սկսաւ իր պաշտօնը վարել, մէկ կողմէն աղային բոլոր եկամտաները ինքն հաւաքել, հասարակութեան նուէր ժողովել, նոր եկամուտներ ձարելու աշխատել, և այլն, միւս կողմէն Պատրիարքարանի սովորական և արտաքոյ կարգի ծախքերն ընել, հիւանդանոցի ծախքերը հոյալ, նոր բարեկարգութիւններ մտցնել հոն, զբարեկարգ արհեստարան մը բանալ, յիմարանոցին քիչ շատ հիւանդանոցի կերպարանք տալ, հիւանդանոցը բժշկաց հսկողութեան յանձնելով մաքուր պահել, գեղարանը կանոնաւորել, քարաշէն դպրոց մը կառուցանել, պաշտօնէից կարգ կանոն տալ, վերջապէս ամեն բան ընել հիւանդանոցին՝ ինչ որ կրնար ընել առանց բժիշկ ըլլալու :

Փանոսեան էֆէնտին 4-5 ամիս այսպէս գործեց, անուրանալի է որ նոյն միջոցին ժողովուրդն իր առաջ նուէրներովը անոր նպաստեց, և Պատրիարքարանն ալ իր պարտականութիւնն անթերի կատարեց, ժողովուրդը համոզելու ամեն ջանք ըրաւ, և Փանոսեան էֆէնտին ամբողջաբար իր ներքին ու խնդիրները գործագրեց : Փանոսեան էֆէնտին այս ընդհանուր նպատան ու օժանդակութիւնը տեսնելով ուղեց աւելի առաջ երթալ, հիւանդանոցի մէջ բարեկարգութեան համար նորանոր ծախքեր բացաւ, պաշտօնէից թիւն աւելնալով՝ ամսականաց գումարը 16-17 հազարի հասաւ, նորաշէն դպրոցն ալ քիչ ծանր չեղաւ իրեն : Վերջապէս զոչոք որ այս ծանր բեռան ներքե կրտի ընկձի, (չիտնալ պէտք է որ Փանոսեան էֆէնտին առաջին անգամ է որ ասանկ մատակարարութեան մը զլուսը անցած է, ի հարկէ ուրիշ անգամ աւելի փորձառու պիտի ըլլայ) սկսաւ աւելի եռանդով աշխատիլ, մինչև անգամ Լեւոնոս գնաց նուէր հաւաքելու (կարելի է անձնական ուրիշ գործեր ալ ունէր հոն) : Գարձաւ Պօղոս, տեսաւ որ պարտքերը աւելցեր են, նուէրները պակսիլ սկսեր են, աղային հասոյթները սպառեր են, և նոր հասոյթի սպասել պէտք է. իսկ հիւանդանոցի ծախքը որ քան զօր աւելնալու վրայ էր նոր բարեկարգ վիճակին մէջ, վասնզի այս հաստատութիւնը միայն հիւանդանոց եղած չէր, այլ աշակերտաց թիւն անասճման դպրոց մը, վարպետներով լեցուած արհեստարան մը. ծուլանոց, ծերանոց, անկեղանոց, պատաւանոց, որբանոց, կուսանոց, անառականոց, սպասուորաց գուռ մը, պաշտօնէից խումբ մը. մէկ խօսքով՝ նոր Բարեկրն մը, բայց ինչպէս պահելու էր. եկամտան անհաստատ, նուէրները նուազեալ. հասոյթները սպառած՝ իր ծախքերուն չէին բաւեր այնուհետեւ. թող զիջուած մեծագումար պարտքերը :

Սոյն վիճակին մէջ Փանոսեան էֆէնտին իրաւունք ունէր այս ծանր բեռը վրայէն նետելու. և անոր տեղ ուրիշ ով որ ալ ըլլար՝ նոյնը պիտի ընէր, այսինքն պիտի հրաժարէր. և կարծեմ աղային պաշտօնեայ մը՝ ով որ ըլլայ, ձրիաբար ? ամիս ասանկ շարաշար աշխատութիւն մը կրելէ ետեւ հրաժարած ժամանակ ոչոք կրնայ զանի բամբասել : Փանոսեան էֆէնտին իր աղային անհաստական պարտքը արիաբար ըրաւ, թող իւրաքանչիւր անհատ ալ իրեն ինկած բաժինն ընէ :

Փանոսեան էֆէնտին հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն. բայց կարծելով որ այս հրաժարումը իրեն անպատուութիւն կը բերէ, զանազան պատճառներ բռնադատեալ հրաժարած ըլլալ կը ձեռնարկէ. սակայն այնպէս չէ, մուտքը ծախքին դէմ չկրնալ բաւելով՝ հաւասարակշռութեան աւրուիլն է բուն պատճառ. այս ալ՝ ինչպէս վերը ըսինք՝ դեռ ասանկ գործերու մէջ փորձառու չըլլալէն յառաջ եկած է : Պատրիարքարանի հասոյթներուն առժամանակեայ կերպով գրառումը պատճառ չկրնար համարուիլ իր հրաժարման, վասնզի այն հասոյթներուն նուազութեան միջոցին ինքն ալ պատրիարքարանի ծախքը չկրնալով մատակարարել, կազանդի շարժուն իրմէ ամսական խնդրելու պայտարիարքարանի գործաւարներուն պատասխան տուեր էր թէ «Պատրիարքարանի հասոյթներն ալ ձեզ ըլլայ ծախքն ալ, դացեք ինչ կընէք ըրէք» և այսպէս վրայէն նետեր էր : Վերջապէս արտաքոյ կարգի ծախքերը զինքը շիտթեցին. այսու ամենայնիւ իր՝ աշխատութիւնը գովելի է զոր ազգասիրութեամբ սարաւ այսչափ ժամանակ ձրիաբար, կարելի է նաև ըսել որ այնչափ միջոցի մէջ հիւանդանոցը թրջալ դալու համար, նոյնպէս զանազան տեղեր նուէր ժողովելու համար շրջագայած ատեն՝ իր սեպհական վաստակէն զիւս ըրած և քսակէն ալ շատ զոհուցութիւն ըրած է :

Փանոսեան էֆէնտին խառն ժողովին գիմնով յայտնեց որ իր այս պաշտօնը չպիտի կրնայ շարունակել. թէև Վարչութիւնը շատ համոզեց զանի և խոստացաւ ինքն ալ հետը աշխատել, հրահանգ մը չէին, վերապահուց մը հաստատել, նուէրներն առատացնելու համար ժողովուրդեան նոր վտահանութիւններ տալ, վերջապէս ինչ որ կուզէր՝ այնպէս ընել : Փանոսեան էֆէնտին նախ հաճութիւն տուաւ, բայց ստակի կարօտութիւն ունենալու յայտնեց 50,000 դուրուշի պէտք ունենալու ծանուցանելով՝ գոնէ 20,000 դուրուշ մը անյայտալ իրեն տրուիլ խնդրեց, այն ալ 15 որ միայն շարունակելու համար ըստորում կըլէր, ես սնանկացեալ եմ, և սնանկութիւնն ինչ ըսել է զիտեք. առնելիք տէրերը զիս շրջագայած են, առնէն դուրս չեմ կրնալոր ելնել և դրասենեակս ալ նստելու կարող չեմ. այս պատճառաւ նուէր հաւաքելու համար ալ պտըտելու անկարող եղած եմ. թէ որ 20,000 դուրուշ ձեռքս ունենամ, պարտապահանջներուս մէյմէկ քիչ կուտամ և քիչ մըն ալ նորէն «սուլանարմիշ» կընեմ, ասանկ «սուլանարմիշ» ընելու եղանակաւ քամի մը ամիս ալ կրնամ նայիլ հիւանդանոցը. ասկէ զատ ըսաւ, շրջաբերական մը կուզեմ Վարչութեան կողմէն, որպէսզի հասարակութիւնը իմ վրայէս իւր համարումը չսպակեցնելով իր նուէրները շարունակէ. քանզի հասարակութիւնը կը կարծէ որ Վարչութիւնը մօտերս մատակարարութեան պաշտօնը իմ ձեռքէս պիտի առնէ, ուստի կը սպասէ որ Վարչութեան կողմէն յայտարարութիւն ըլլայ թէ Փանոսեան տարի մ'ալ ասկէ ետքը պիտի վարէ իր պաշտօնը. ասոր հետ մէկ տեղ բողոքելով այլևայլ լրագրաց անհիմն տարածանութեանց դէմ՝ Վարչութեան վիճակութիւնն ու զոհուցանութիւնը կուզեմ ըսաւ հիւանդանոցի բարեկարգ վիճակին համար, որով պտորեալ հասարակութիւնը անհիմն կասկածներէն ազատելով՝ լաւ աչօք նայի իմ վրայ» :

Այս խօսքերուն վրայ Վարչութիւնը խրատուեց զինքը, ըսելով թէ սնանկութենէ կազատեք զքեզ, մօտերս դրամական նեղութեան տըջն ալ կառնենք, անհոգ եղիք, սնորէնութիւնը այսպէս յանկարծ մի ձգեր, որ շիտթի տեղի չտայ : միանգամայն շրջաբերական մը ու յայտարարութիւն մ'ալ տալու խոստացաւ և տուաւ ալ : Փանոսեան էֆէնտին համոզուեցաւ, 1-2 օրուան մէջ 10,000 շափ գումար մը տրուեցաւ. և մնացածն ալ աւելու պատրաստութեան ատեն՝ փետրուար 2ին ուրբաթ օրը կրկին եկաւ ժողովին և 20,000 դուրուշին մնացորդն ուղեց ուշատեն : խառն ժողովն իր մէջը խօսելով պէտք եղածը ընել որոշեց, և Փանոսեանին պատասխանեց որ այն ստակն անմիջապէս չկրնար տալ. ասոր վրայ ինքը լուրջութեամբ դուրս ելաւ. բայց ժողովը ջըրուելէն վերջը իրիւրուան ժամը 11ին ներկայանալով Ս. Պատրիարքին հրաժարականը կուտայ. և միանգամայն կըսէ որ «վաղուան հաց չկայ հիւանդանոցը, և այս վայրկեանէն ետքը ես բնաւ պատաս»

խանատուութիւն չունիմ՝ ոչ նիւթապէս և ոչ բարդապէս : Ասանկ ժամանակ Ս. Հայրը ինչ կրնար ընել, վաղուան հոգը ով պիտի նայի, հացը ով պիտի առնէ, այնպէս ազգային մատակարարութեան ընդհանուր անօրէն մը առնել քալելու ըլլայ, եր պաշտօնեայնեք անգլուս վիճակի մէջ ինչ կընեն, և հիւանդանոցին հաստատութիւնը ինչ կը բարանք կաննէ : Ասանկ պարագայի մը մէջ ի հարկէ շատ անտեղութիւններ ու անկարգութիւններ և թերևս յափշտակութիւններ ու գողութիւններ ալ կրնան պատահիլ հիւանդանոցին մէջ : Գործը այս վիճակին մէջ Ս. Հայրը շուարած՝ խկոյն դրով իմաց կուտայ եղելութիւնը վսեմա. Սերվիչէն էֆէնտին և մեզ անմիջապէս հրահանգ մը կը շնորհի, որուն գործադրութիւնը կը յանձնուի ինծի, հետս ունենալով դերս. Փոխանորդ հայրուրբն ու մեծապա. Տօթթոր Ռաֆայէլեան :

(Մնացորդը յազորդ բռով :)

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 10 ԱՊՐԻԼ

Արտաքին գործոց պաշտօնեայ բարձրա. Պուատ փաշան՝ Ապրիլի 1էն ըստ նոր տուածի՝ հետեւեալ շրջաբերականը յուղարկեց մայրաքաղաքիս դեսպանաց ի մասին խղիւղի ծովեզերաց շնորհութեանը :

Ասեմախայլ դեսպան, Բարձրագոյն Գուռը արդէն պատիւ ունեցաւ բանիւ բերանոյ տեղեկութիւններ տալ ձեզ՝ խղիւղի մէջ ծովեզերք մի շնորհաւ առաջարկութեան վրայօք, որ մաքաւ տունէն սկսեալ ուղիղ զիժով պիտի հասնի ի Տուղապուսու. նմանապէս յայտնեց ձեզ այս շնորհութեան ծագելու օգուտները ի մասին ընդհանուր շահուց և մասնաւորապէս քաղաքին առևտրական գործոցը նկատմամբ :

Բերախ եմ ծանուցանելու ձեզ այսօր, վսե. դեսպան, թէ այս առաջարկութիւնը վաւերացաւ կայսերական կառավարութեան և ծովեզերքին շնորհեան արտօնութիւնը շնորհուցաւ ընկերութեանը՝ որ կըլինի զայն հասարակաց օգտին վերաբերեալ այս ձեռնարկութիւնը մօտերս ի գործ պիտի դրուի, հետևաբար աւելորդ կը համարիմ վերահաստատել այն ամեն դիւրութիւնները որ այս շրջաբերական պիտի ծագի ձեզ վեհապետին հպատակացը համար, որոնք առևտրական յարաբերութիւններ ունին խղիւղի հետ, որ արեւելքի զլուսար նաւահանգստաց մէկն է : Սակայն հարկ կը համարիմ ծանուցանել, թէ ի փոխարէն այս դիւրութեանց ուրիշտուրք մի պիտի չպահանջուի վաճառականներէն որ աւելի ըլլայ այն ծախքին, զորս կը վճարեն այժմ՝ ցամաքէն նաւը դնելու և նաեւ դուրս հանելու աղբանաց համար : Բայ յայտնանէ արժան կը համարիմ իմաց տալ ձեզ, թէ նուէրը պարտաւորեալ չեն ծովեզերքին մերձեակաւ ազատ են սպարաներին մաքսատունը հանել և անկէց բեռնաւորել. իսկ ծովեզերքի տուրքը անոնք միայն պիտի վճարեն, որ կուզեն իրենց սպարանքը ծովեզերքէն անցնել :

Աւտի համոզեալ եմ վսե. դեսպան, թէ պիտի բարհսմիք ծանուցանել խղիւղի գտնուող ձեր տէրութեան հիւպատոսին, որպէսզի իւր ամեն գործակցութիւնը մատուցանէ այս ձեռնարկութեանը՝ անոր յաջողութիւնը փութացնելու և սպասելիցնելու համար :

Մնամ բաղում յարգանք և այլն. (Ստորագրեալ :) ՅՈՒՍՏ

Վայսերական կառավարութիւնը՝ Պատրիարքարանի և հիւանդանոցի նեղ վիճակը և անտանելի չքաւարութիւնը իմանալով՝ արժան համարեցաւ իւր իշխանութեամբ կարողարեւ զայն. ուստի Բարձրագոյն Պրան հրամանաւ Յանձնաժողով մի կազմուեցաւ, որ աղային տրոց ծրագիր մի պատրաստէ : Այս ծրագիրը կայսերական կառավարութեան վաւերանալէ ետեւ, հարկաւ անոր գործակցութեամբ աղային տուրքը պիտի ժողովուի և այս կերպիւ սահմանադրական բանակոտութիւնները պիտի դադրեն թէ՛ լրագրաց մէջ և թէ՛ երեսփոխանական ժողովոյն մէջ որ կը գանդաղի գումարուիլ : Յիշեալ Յանձնաժողովոյն անդամներն են զերս. (Կերսէս եպիսկոպոս, Բարունակ-Պէյ, Գեղոր էֆէնտի փափագեան Սինաս էֆէնտի Սինասեան, Զօհանէս էֆէնտի Սուրենեան, Պօղոս էֆէնտին Աշնանեան :

Փարիզէն ամսոյս 4-16էն գուռած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ վսե. Ալաթօն էֆէնտին հիւանդութիւնը թեթեւացած և վտանգը անհետ եղած է : 1 իրանաւու ընդհանուր կառավարիչ վսեմա.

Հայկազուն Տառնի փաշան ամսոյ Տին Հասաւ 'ի մայրաքաղաքս աստորիական շոգեհանով:

—Մայրաքաղաքս Ռուսիոյ դեսպան վոս . Ինչա թիկն զորապետը անցեալ շարժու վերադարձաւ իւր ճանապարհորդութենէն , և քանի մը օրէ ետե պատիւ ունեցաւ օգոստ . Սուլթանին ներկայանալու :

—Աստիոյ արշիք-քսերը բարձրա . տեարք Ռընիէ , Երնէսթ և Կարոլոս Իէրտինանտոս , որ Իլըրանչիսիոս-Յուլիէփ կայսեր Տօրեղայրը ու Տօրեղ-քօր որդիքն են , ամսոյ 4ին Հասաւ 'ի մայրաքաղաքս ծպտեալ և իբրև Հասարակ ճանապարհորդներ 2օրս օրէն ետե օգոս . Սուլթանը՝ ընկերութեամբ բարձրա . Գուսա և Տէմիլ փաշայից Հաճեցաւ այցելութեան երթալ յիշեալ կայսերազն իշխանաց :

— Կայսերական հրամանաւ Լիվայի աստիճան շնորհուցաւ քիւր Իէնէրլի Բալլօ պէյին , որ բարձ. Սէրապը Երթեմ Կօմէր փաշային բժիշկն է :

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՆԻՔՆԻ

Զմիւռնիա , 43 Ապրիլ :

Այտընի նահանգին ընդհանուր կառավարիչ վսեմա . Իսմայիլ փաշան Իզմիր գալու բարեարտեհ ասթիւը պատիւ ունեցաւ օգոս . Սուլթանին ներկայանալու : Հետեալ Երթին Վսեմաթիւնը այս օրերս կըսպասուի :

— Կայսերական հրովարտակաւ նահանգիս համարա . կալ վսեմաշաք Արթիմ-Պէյը՝ Իզմիրի միւթխարըփ (կառավարիչ) կարգեցաւ :

— Գաղղոյ արեւեկան նաւատորմիցին հրամանատար մօսիւ Մուսաք երրորդ ծովակառ անցեալ շարժուանէ 'ի վեր մեր նաւահանգիսը կըզտնուի Թեմիլս անուն շոգեշարժ ֆուկիթով :

— Իզմիրի մէջ ծովեզեր մի շինուելու առաջարկու . թեանը դէմ 2000ի չափ ստորագրութեամբ աղերսազիր մի յուզարկեցաւ բարձրա . Մեծ-Եպարզոտին՝ միջնորդութեամբ տեղական կառավարութեանը : Ստորագրողներն են երեւելի վաճառականը , ծովեզերը տուն կամ սրճանոց ունեցող անձինք , և այլն :

— Յոյն աղլիկ ծառայ մի անցեալները դանակով սպան . ունեցաւ իւր հարազատ եղբորմէն , շնչին պատճառաւ : Բարեբաղդաբար մարդասպանը բռնուեցաւ . շղթայա . կալ բանտարկուած է :

— Աստորից կայսերական շորս անդամները՝ բարձա . տեարք Կարոլոս-Յէրտինանտոս , Երնէսթ և Ռէնիէ արշիք-քսերը , նամանակս Մարիա-Քարոլինա արշի . զքուսէին անցեալ շարժու Իզմիրէն անցնելով Կոստան . դնուելոյս գացին :

— Ամսոյ 5ին Աստորիէն Հասնոզ աստորիական Վու . քանօ շոգեհանուէն մէջ կըզտնուէր Լիւրանուէր ընդհա . նուր կառավարիչ վսե . Տառնի փաշան , որ մի և եոյն շոգեհանուէր Կ . Պօլիս գնաց :

Յարգոյ խմբագիր Արշալոյսոյ ,

Լրագրոյդ նախընթաց 828 թուոյն մէջ երբեմն Ռուստմասէր ընկերութենէ գրուած յօդուած մի կարդա . ցիւնք Յանձնաժողովոյս գէմ ծանր խօսքերով : Սոյն ըն . կերութեան արդի անդամներուն և հրատարակուած յօդ . ուածին պատասխանատու որոնք ըլլալին որչափ որ մեզ անձանթթ , սակայն ո՛վ որ ալ ըլլան մեզ զարմանք պատ . ճառող կէտը այն է՝ սր աղբին մէջ լուսաւորութիւն , գի . տութիւն , կրթութիւն սերմանել աւետող այն երեւելի ինքնաւոր ընկերութեան անդամներն են ատեր՝ որ ա . սանկ ընտիր լեզու մը կըզործածեն յօդուածներն մէջ . արդեօք այս լեզու՞ սերմանեցին նաև իրենց լուսաւ . րութիւնը , գիտութիւնը և կրթութիւնը , թէ ոչ իրենց սերմանած լուսաւորութենէ , գիտութենէ և կրթութենէ այս լեզուն քաղցրին : Ինչ որ ալ ըլլայ՝ լեզուն իրենցն է բառերն ալ թող իրենց ըլլայ , և ամեն դաստիարակեան և կրթութեան տէր անձանց անաչառ որոշմանը կըյանձ . նենք որ երկու տարի զարոյց կառավարողներու համար այսպիսի լեզու մը գործածելը վայել է թէ ոչ : Յանձ . նաժողովս և ո՛չ մէկուն թշնամի է , ո՛չ ալ և ո՛չ մէկուն թշնամութիւն ընելու կամ և պէտք ունի . ամեն մէկուն թշնամին իր գործն է . թող Ռուստմասէր ընկերութիւնը ուրիշ թշնամի չլինուէ : Յանձնաժողովս մէկ պարտք մը ունի , նուիրական պարտք մը , սրբազան պարտք մը , այն է՝ անաչառապէս ազգային գործերը քննել և կար . զազդել հասարակութեան փափաքածին և իր առած եր . դումին համեմատ . այս պարտքը անաչառապէս կատա . րած ատեն եթէ իր եղբայրը ըլլայ իրեն արգելք՝ յա . նուն արդարութեան և ընդհանուր օգտի՝ դանի ալ յան . ցաւոր կըձանչայ . . . :

Տեսնելը հիմա ինչո՞ւ զարոյցած է Ռ . ընկերութիւնը և ինչ կ'ուզէ Յանձնաժողովս . յօդուածին մէջ կըլայնէ թէ ինք պարտք ձգած չէ դաստառայ . ուրեմն դասա . տուները առնելիք չունին ազգէն , սակայն դաստառուեն . րուն առնելիք ունենալը բոլոր աշխարհ ընդ . սակայն Յանձնաժողովս ասկէ մէկ ամիս առաջ քննեց . դասա . տուայ ստորագրութիւնը առաւ իրենց առ հաշիւ առած տեսաւ նաև Ռ . ընկերութեան Յանձնաժողովոյս ներ . կայացուցած հաշույն մէջ . Ինչ է այս հանելուկը , որո՞ւ հօգաբարձութեան միջոցին ձգուած է այս պարտքը , բան մը չըսէր : Արդեօք Ռ . ընկերութիւնը կըհասկնայ թէ իր օրով ձգուած պարտքը ինք տալ կըհարկաւորի . ան ատեն ներքի պիտի ըլլայ մեզ կարծել որ խօսք չհասկնալով մեծամեծս կըստալի . երբ ինք կըկարծէ թէ Յանձնաժողովս հաշիւ չլիստալով կըստալի :

Արդ՝ կըհարցնենք անաչառապէս , Ա . Ռուստմասէր ընկերութիւնը ինչ պաշտօն ունիք զարոյցոց մէջ :

Բ . Գարոյցոց հոգաբարձութիւնը ո՞վ կ'ընէր երկու տարուան միջոցին մէջ :

Գ . Գաստառուները զարոյցոց նկատմամբ ըստ ամե . նայն մասին որո՞ւ հետ յարարութիւն ունէին :

Դ . Ինչպէս կ'ըլլայ որ զարոյցոց տեսուչը ազգէն պահանջ մը չունենայ և իրեն ամասկանները ամբողջ առած կըլլայ , երբ միւս դաստառայ մէջ մինչև մէկ տարեկան՝ ամասկան չտեսող կըգտնուի :

Ե . Քանի որ Ռ . ընկերութիւնը տեսչին պահանջը պարտք կըձանչայ և ազգային արկղէն ստակ կուտայ անոր , ինչ բան կարգիլէ՞ զինքը դաստառայ պահան . ջը չձանչուէ . Ինչու ամենքն ալ հուսաւորապէս առնե . լիք չունենային , կամ ամենուն ալ հուսաւորապէս ստակ չտրուէր : Ռուստմասէր ընկերութիւնը պէտք է գիտնալ որ զարոյցը չէ՞ թէ կողմնակցութեան այլ կրթութեան և լուսաւորութեան կեդրոն է :

Զ . Քանի որ Ռ . ընկերութեան ատենակառ մինչև 1868 Փետրվարի վերջը , այսինքն երկու տարի զարոյց կրկնայ իր ներշնչած ընկերութեան կողմէ , և կընէր . կայսցին բնականապէս Ռ . ընկերութիւնը , և քանի որ Ռ . ընկերութիւնը իր կողմէ կայսատի իր էութիւնը կանգուն պահէ , և հրապարակաւ չհրժարիր զարո . ցոց հոգաբարձութենէ և պատասխանատուութեան հա . ղէն , և դաստառայ համար ազգային արկղէն տրուած ստակը միմիայն տեսչին կուտայ և անոր հաշիւը կըզոցէ ազգէն հետ , դաստառայ պարտք որո՞ւ օրով և որո՞ւ հօգաբարձութեան միջոցին ծնած կըլլայ : Արդեօք այս երկու տարուան միջոցին Ռ . ընկերութիւնէ դատ ուրիշ մարմին մը կար զարոյցները կարավարող : Այն դա . տուութեան տէր անձ թո՞ւր վճառէ :

Ուստմասէր ընկերութեան ազգէն ունեցած փորրիկ պահանջին վրայ ուրիշ այս տեսակ հաշիւներու հետ մասնաորոպէս պիտի խօսինք , և արդէն հաշուեցոյցի ծանօթութեանը մէջ իմաց տուած ենք :

Կըյորդորենք Ռ . ընկերութեան ազնուամիտ անդամ . ները՝ որ սոյն օրինակ սնտոի վէճեր յարուցանելու փոր . ձէր չընեն , և թողուն Յանձնաժողովոյս որ իր ձեռք զարկած ծանր ու փափուկ պաշտօնը գործադրելու հա . մար յատկացած սուղ վայրկեանները այս տեսակ անօ . գուտ վէճերու համար չզոհէ , և համբերութիւն ունե . նան քիչ մը ժամանակ ալ երբ ամեն խնդիրները պիտի պարզուին :

Չմուռնիա Արշալոյսոյ

Չմուռնիա Արշալոյսոյ 41 Ապրիլ 1868 Ազգային յանձնաժողովոյս :

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԻԶՄԻՐԵՆ ԶԱՍԱԳԱՍ ԵՐԹԱԼՈՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՅ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԱՆ ԵՐԹԱԼՈՒ ՍԿԵԱԼ ՍՄԻՏ 16ԵՆ Ե. Թ. 1868 ՊՈՒՌՆՈՎԱՅԻ ԶԻՒՂ ՀԱՍԱՐԱԿ ՕՐԵՐԸ Իզմիրէն պիտի մեկնի Պոռուգալիա Երբայու ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ըստ եւրոպացւոց ժամը 6.35ին . 7.45, 8.45, 12ին . ԵՐԵՎԱՆԻՆ՝ 3.15ին . 5ին . 6.10ին . Այն շաբաթ Երեկոյն տարտաքայ կարգի շոգեհանք պիտի մեկնի Իզմիրէն ժամը 7ին եւ Պոռուգալիա 7.20 րոպէին Կ . Ե . ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ ժամը 7.15ին , 8.30, 10ին , 12ին . ԵՐԵՎԱՆԻՆ՝ 2.15ին , 3.15ին , 4.15ին , 6ին :

Իզմիրէն մեկնած շոգեհանքը պիտի վերադառնան միշտ՝ քաղաքս մեկնելէն կես ժամ ետք , բայց 'ի հասարակ օրերը կեսօրին մեկնած շոգեհանքէն , որ պիտի վերադառնայ ժամը 2ին կեսօրէն ետե :

Երթալու և վերադառնալու փոխալիք

Պիտի տրուին ամեն օր . Իզմիրէն ամեն շոգեհա . քով : Պոռուգալիա հասարակ օրերը կեսօրէն ետե , եւ կիրակի օրերը՝ բոլոր օրը :

ՏՈՄՍԱԿԱՅ ԳԻՆԵՐԸ ԵՆ Սուաչին կարգ՝ 8 ող . 2րդ կարգ՝ 6 ող . 3րդ կարգ՝ 5 :

ՂԱՍԱԳԱՅԻ ԳԻՏԻ

Իզմիրէն պիտի մեկնի Մեհիմէն , Մանիսա , Ղասապա եւայլն , Երբայու համար : Հասա . օրերը առաւօտուն 7.20ին Երեկոյն 3ին կիրակի օրերը » 8ին » 3ին Երթալու և վերադառնալու փոխալիք : Ինչ քանի փոխալիք լինի : 3ին փոխալիք 12 փոխալիք ևս 4ին փոխալիք լինի :

ԵՐԹԱԼՈՒ ԵՒ ՎԵՐԱՎՈՒՆԱԼՈՒ ՏՈՄՍԱԿԱՅԻ ԿԸՏՐՈՒՆ

1. ԱՄԵՆ ՕՐ 'ի մէջ Իզմիրի եւ Քօրուքիոյի , ամեն կարգի : Իսկ Իզմիրի , Մեհիմէնէն , Մանիսայէն եւ Ղասապայէն առաջին եւ երկրորդ կարգի տոմսակ . ցներ՝ ամեն կայարանաց համար : ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առաջին , երկրորդ եւ երրորդ կարգի՝ Երբայու եւ դաս . նայու տոմսակներ կըտրուին ամեն կայարանէրէն ուրիշ ամեն կայարանաց համար , որոց հետաւորու . քիւնը 10 մղոնէն նուազ է : Այս տոմսակները՝ տրուած օրուան համար միայն արժէք ունին :

2. ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ , առաջին եւ երկրորդ կարգի տոմսակներ կըտրուին ամեն կա . րարաններէն ուրիշ ամեն կայարանաց համար . որոց հետաւորու . քիւնը 10 մղոն է : Եւ այս տոմ . սակները միեւնէ երկուշաբթի իրկուս արժէք ունին : Երրորդ կարգի Երբայու եւ դասնայու համար տոմ . սակներ եւ կըտրուին ամեն շաբաթ կեսօրէն ետե . եւ կիրակի բոլոր օրը : Բայց ասոնք՝ միեւնէ երկուշաբթի առաւօտուն արժէք ունին :

3. Զբօսանաց ընկերութիւններ , 'ի մէջ Իզմիրի , Մեհիմէնի , Մանիսայի եւ Ղասապայի , որոնք 20 հոգիէն պակաս չեն առաջին կարգի համար եւ 50 հո . գիէն պակաս չեն երկրորդ՝ կարգի համար , կրնան Երբայու եւ վերադառնալու տոմսակներ ստանալ ՊԱՐՁ ՏՈՄՍԱԿԱՅ ԳԻՆԵՐԸՎ . բայց պէտք է որ 2 օր . անաջ ծանուցանեն վարչութեան գրատուններուն :

4. Կարտանաց աշակերտներուն եւ վարձակառայ Երբոյ բազմութեամբ են , աման գիներով տոմսակներ կըտրուին ամեն կայարանաց համար :

Այն ամսոյ առջի օրէն սկսեալ առաջին կարգի բաժանորդագրութեան (պագնման) տոմսակ . ցներ կըտրուին 'ի մէջ Իզմիրի եւ Պոռուգալիայի , ինչ . պիս անէ 'ի մէջ Իզմիրի եւ Քօրուքիոյի : Երբեք . կուրեան յայտարար քրքեր (բրօքրամ) կըտրուին ամեն կայարանները ճիշաբար :

Կայարանաց Ժամացոյցները կ'ըմբարձրէ Եւ Իզմիրի Ժամաց համբար :

Պէտք է գիտնալ որ Երբեք կուրեան տոմսակը անձ . նակն է , եւ զայն առաջը չկրնար ուրիշին տալ , որ վերադառնայ :

Իզմիր , 1-13 Մարտ ՀԻՐԱՐԱՆԻ . 4868 : Վարչութեան գրասենեակ :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Այս լրագիրը երկու շաբաթը անգամ մը՝ շաբաթ օրը կըհրատարակուի : Տարեկան գինը 120 դրուու է ող . զբամով , կանխիկ վճարելի : Կտրու երթալու լրագրաց ճանապարհի ծախքը՝ ամսօրին վերայ է : Ո՞վ որ կուզէ , կրնայ բաժանորդ գրուիլ Զմուռնիա՝ Արշալոյսոյ գրա . տունը . իսկ ուրիշ քաղաքաց համար , ահա կըձանակեմք լրագրոյս յարգոյ գործակալաց անուանքը , որ են .

Կատանդնուպոլիս՝ յարգոյ աղա Հ . Ս . Սլաւաճեան անօրէն և տէր Փառնջ օրագրին : Ազնապոլիս՝ աղա Սիւրէ Հայկապետ : Գահրէ՝ Աբրահամ աղա Մուրատեան : Յոպլէ՝ աղա Սիմոն Ս . Մուրատեան : Մոսկուա՝ աղա Զարայր Մսերեանց : Հալէպ՝ Յօսաննէս աղա Ս . Վարդաշահեան : Պաղատո՝ Անգղոյ հիւպատոսի փոխարեւ , աղա Միքայէլ մահտեփ Միմատեան : Կաթիկոն՝ աղա Մ . Խ . Յովակիմեան : Պաղատիս՝ աղա Մանուկ Որդանանեան :

Խմբագիր-աւեր լրագրոյս , Գ . Կասաբալի : Պաղատիս : Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ